

Wprowadzenie

W warunkach nasilających się procesów globalizacji i integracji europejskiej ważne miejsce odgrywa działalność przemysłowa, wykazująca coraz silniejsze tendencje do koncentracji decyzyjnej, organizacyjnej i produkcyjnej. Przejawia się to w postępującej koncentracji kapitału i działalności produkcyjnej w ramach coraz większych ponadnarodowych korporacji przemysłowych. Następuje ona poprzez rozwój własnych zakładów produkcyjnych, lokalizację nowych oddziałów, a także włączanie w swoje struktury organizacyjne istniejących już wcześniej firm. Podstawowym czynnikiem pobudzającym ten proces jest dążenie poszczególnych korporacji do systematycznego podnoszenia konkurencyjności oferowanych przez siebie produktów oraz opanowywanie coraz rozleglejszych rynków, m.in. w drodze unowocześnienia swoich wyrobów oraz obniżania kosztów ich wytwarzania. Otwiera to nowe pola badawcze dla geografii przemysłu, co równocześnie wymaga stałego rozwijania metodologii i doskonalenia metod analizy tych złożonych procesów, celem wypracowywania odpowiednich instrumentów na rzecz kształtowania racjonalnych procesów przemian różnej skali układów przemysłowych – od przedsiębiorstwa i układu lokalnego, poprzez skalę regionalną i krajową po układ światowy.

Do tej ważnej i szczególnie aktualnej problematyki badawczej nawiązują prace zamieszczone w niniejszym tomie. Generalnie dotyczą one kształtowania się przedsiębiorstw i struktur przemysłowych w nasilającym się procesie globalizacji.

Wykorzystując ideę modelu przestrzeni geograficznej Z. Ziło (AP, Kraków) przedstawia model powiązań przedsiębiorstwa przemysłowego z jej elementami strukturalnymi, funkcjonowanie przedsiębiorstwa w otoczeniu gospodarczym oraz wpływ procesów globalizacji na zachowanie się firm.

Rolę nowoczesnych gałęzi przemysłu we współczesnej gospodarce przedstawia A. Wie-łoński (UW, Warszawa), kładąc szczególny nacisk na rozwój technologii informatyczno-tele-komunikacyjnych oraz potencjał produkcyjny reprezentujących je firm światowych.

Nowe formy organizacji grup kapitałowych oraz ich problematykę badawczą omawiają T. Strykiewicz i J. Wajda (UAM, Poznań), prezentując podstawowe pojęcia oraz proces kształtowania się wiodących polskich grup kapitałowych: KGHM Polska Miedź S.A. i OPTIMUS S.A.

Przejawy procesu globalizacji w zakresie rozwoju infrastruktury transportowej podnosi Z. Makiela (AP, Kraków), zwracając uwagę na ocenę zróżnicowania europejskiego systemu transportowego, a na tym tle pożądane kierunki restrukturyzacji transportu krajowego.

Na kierunki restrukturyzacji Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego w dobie globalizacji zwraca uwagę L. Pakuła (AP, Kraków), kładąc główny akcent na zmiany kompleksu paliwowo-energetycznego i hutniczo-metalurgicznego. Problematykę tę rozwija M. Tkocz

(UŚ, Katowice) prezentując próby włączenia przemysłu województwa śląskiego w struktury gospodarki światowej, m.in. poprzez bezpośrednie inwestycje zagraniczne.

Społeczno-gospodarcze aspekty konkurencyjności Polski w warunkach procesu globalizacji podejmuje A. Stańczyk (UMK, Toruń), a konkurencyjność polskiego przemysłu polskiego omawia W. Gierańczyk (UMK, Toruń).

Istotną rolę w procesach globalizacji odgrywają firmy ponadnarodowe. Stąd prace poświęcone wybranym cechom działalności korporacji transnarodowych i konsekwencjom ich działania dla Polski (S. Sala, AŚ, Kielce), procesom kształtowania się międzynarodowej korporacji IBM (E. Wajda i M. Zorić-Wołek, AP, Kraków) oraz strukturze przestrzenno-organizacyjnej korporacji General Motors (E. Wajda i K. Zalewska, AP, Kraków).

Procesy globalizacji stwarzają określone uwarunkowania dla kształtowania się struktur przemysłowych układów regionalnych, co na przykładzie działań restrukturyzacyjnych przedsiębiorstw przemysłowych na terenie Polski Południowo-Wschodniej uzasadnia T. Rachwał (AP, Kraków).

Wydaje się, iż przedstawione prace z powodzeniem rozwijają nową i bardzo złożoną problematykę badawczą na polu geografii przemysłu, dotyczącą z jednej strony wpływu procesów globalizacji na kształtowanie się ponadnarodowych korporacji przemysłowych, a z drugiej, zachowania się firm przemysłowych wobec nowych uwarunkowań wynikających z nasilania się tych procesów. Należy przyjąć, iż pogłębianie tej problematyki badawczej należy do podstawowych zadań współczesnej geografii przemysłu. Wobec włączania naszego kraju w struktury europejskie znajomość kształtowania się procesów globalnych jest niezbędna dla racjonalnego kształtowania struktur regionalnych i lokalnych, a także właściwego zachowania się poszczególnych firm. Są one niezbędne dla podejmowania racjonalnych działań na rzecz podnoszenia ich konkurencyjności, m.in. poprzez nasilanie powiązań gospodarczych, społecznych, kapitałowych, informacyjnych i badawczo-rozwojowych z różnej skali obszarami rynkowymi.

*Zbigniew Ziolo
Zbigniew Makiela*